

HUGOLIN LANGKAMMER OFM

Lublin

Jezus Chrystus w Listach św. Pawła

Wprowadzenie

W kanonie Nowego Testamentu widnieje 21 Listów apostołskich. Dzieli się je na 14 Listów św. Pawła i na 7 Listów katolickich (lub powszechnych). Z 14 listów, przypisywanych Pawłowi, w dzisiejszej egzegezie bez zastrzeżeń przyjmuje się Pawłowe autorstwo w stosunku do 7. Są to tzw. wielkie Listy Pawłowe: Rz, 1–2 Kor, Ga oraz 1 Tes, Flp, Flm. 2 Tes oraz Kol uznawane są za dyskusyjne. Natomiast Ef oraz tzw. Listy pasterskie, tj. 1–2 Tm, a także Tt, rzadko kto przypisuje Apostołowi. Natomiast Hbr nikt już ze współczesnych egzegetów nie uważa za pismo św. Pawła. Nie powinno się jednak tej kwestii stawiać alternatywnie: Listy Pawłowe i Listy nie-Pawłowe, lecz Pawłowe i po-Pawłowe. Są one po-Pawłowe nie tylko w sensie czasowym, ale przede wszystkim przyczynowo-sprawczym, gdyż wykazują zależność od listów autorstwa św. Pawła — rozwijają i uzupełniają je w pewnym zakresie. Także chronologię tekstów ustala się dziś inaczej: 1 Tes, Ga, 1–2 Kor, Flp, Flm, Rz, Kol, 2 Tes, Ef, Listy pasterskie.

1. Zasadniczy cel chrystologii pism Pawłowych

Dla wszystkich listów wspólne jest to, że nie mają za zadanie — jak Ewangelie — kreślić kerygmatycznej biografii Jezusa, lecz umacniać wiarę w Chrystusa zarówno w jej aspekcie teologicznym, jak i parenetycznym. Ta

dwuwarstwowość wyraża się w dwu formach przekazu: traktatu teologiczno-dogmatycznego oraz traktatu parenetycznego. Często jednak teologia przeplata się z parenezą, z tym, że ta ostatnia na ogół zostaje wyprowadzona z teologii. Zarówno teologia, jak i pareneza są skonkretyzowane i dostosowane do wyraźnych potrzeb gminy. Paweł nie tworzy nowej nauki o Jezusie Chrystusie, lecz opiera się na otrzymanej od Pana Ewangelii (por. Ga 1,11n) oraz na tradycji apostoelskiej (por. 1 Kor 15,1.3). W pierwszym wypadku Paweł nawiązuje do chrystofanii pod Damaszkiem. Pragnie on wykazać wrogom, negującym autentyczność jego apostołatu, a równocześnie ludziom hołdującym autonomii historycznej, że objawienie nie jest sprawą ludzką, lecz Bożą. W drugim wypadku Apostoł w swojej ewangelizacji akcentuje rolę historycznej tradycji o Jezusie występując przeciw pneumatycznym kierunkom, nie uznającym historycznej rzeczywistości, a konkretnie wątpiącym w zmartwychwstanie ciał. W konsekwencji znaczy to, że nie wystarczy głoszenie Ewangelii jako świadectwa historycznego, chociaż ono właśnie takie jest, lecz trzeba je traktować jako przekazywane w kerygmacie Objawienie Boże.

2. Problem znajomości Jezusa przez Szawła/Pawła

W tym kontekście należy także wyjaśnić trudne słowa na temat znajomości Chrystusa przez Pawła, zanotowane w 2 Kor 5,16: „Jeśli więc znaleźmy Chrystusa według ciała, to już teraz Go nie znamy” Jeśli zwrot „według ciała” κατά σώμα przyporządkować czasownikowi, to Paweł potwierdzałby to, co pisze o nim Łukasz w Dz 22,2–5. Jeśli natomiast zaliczyć go do grupy podmiotu, wtedy może chodzić o Chrystusa w Jego uniżeniu, które w świetle zmartwychwskrzeszenia zajaśniało innym blaskiem: kenoza prowadziła do wywyższenia (por. Flp 2,6–11). Dla Pawła Chrystus jest „Panem w chwale Boga Ojca” Apostoł przekazuje wiernym podstawowe wydarzenia z życia Chrystusa, wiążąc z nimi zbawcze znaczenie. Mówi o narodzeniu Jezusa jako Syna Bożego w dobie eschatologicznej („gdy nadeszła pełnia czasu”) z „niewiasty”, potwierdzając w ten sposób pośrednio dziewicze poczęcie Maryi. Narodzenie Jezusa jako Żyda pod Prawem miało na celu uwolnienie człowieka spod jarzma Prawa, byśmy mogli się stać „synami Bożymi” (Ga 4,4–8). Mówi także Apostoł o śmierci krzyżowej „za nas”, względnie „za grzechy nasze”, widząc w niej sens ofiary ekspiacyjnej (Ga 3,1; 1 Kor 2,2; 15,3b; Flp 2,5n). W najstarszym Credo, przejętym z tradycji, akcentuje się pogrzeb Chrystusa, podkreślając w ten sposób jego faktyczną śmierć (1 Kor 15,3b–5). W zmartwychwskrzeszeniu Chrystusa natomiast, stojącym u pod-

staw Pawłowej Ewangelii, widzi się spełnienie Pisma, podobnie jak i w fakcie śmierci krzyżowej (1 Kor 15,3b-5). Paweł jako świadek chrystofanii, podobnie jak inni apostołowie i uczniowie (1 Kor 15, 3b-20), głosi wywyższonego Chrystusa jako jedyne Pana chrześcijańskiej egzystencji (1 Kor 8,6).

Wydarzenia związane z działalnością Chrystusa nie są więc dla Pawła zwykłymi faktami, każdorazowo ujawnia on ich zbawczy cel. Czyni to w sposób rozwinięty, jak np. w wypadku znaczenia krzyża (1 Kor 2, 1-15) czy Eucharystii, kiedy przypomina jej ustanowienie (1 Kor 11,17-34). Zdarzają się jednak i krótkie stwierdzenia, jak np. w wypadku określenia Chrystusa wywyższonego jako Głowy eklezjalnego Ciała (Kol 1,18a) lub konieczności kenozы Chrystusowej i posłuszeństwa Ojcu w życiu chrześcijańskim (Flp 2,5-11).

3. Znaczenie „słów Pana” dla Pawła

W bardzo ważnych kwestiach powołuje się Paweł na „słowa Pana”, stanowiące dla niego „kryterium Ducha” (1 Kor 7,10). Przytacza je w związku z tradycją parenetyczną (1 Kor 7,10; 9,14), liturgiczną (1 Kor 11,23n) i apokaliptyczną (1 Tes 4,15). Poza tym w parenezie Apostoła zauważa się pośrednie nawiązania do logiów Chrystusa (np. Rz 12,14.17; 13,7.10; 14,14; 1 Kor 4,12; 6,1n.7). Istnieje też zgodność pomiędzy kerygmatem Jezusa i Pawła w nauce o usprawiedliwieniu, pojmowanym jako eschatologiczne wkroczenie Boga, dokonane ostatecznie poprzez śmierć krzyżową Syna Bożego, który w ten sposób „dopełnia” Stary Testament jednocząc ludzkość z Bogiem. Tego Chrystusa trzeba całkowicie przyjąć, uwierzyć w Niego, a wiarę zweryfikować przez miłość do Boga i człowieka.

4. Hyiologia — Kyriologia — Soteriologia

Dla św. Pawła Chrystus jest więc odwiecznym Synem Bożym i oprócz używania wyraźnego tytułu „Syn” określa Go jako: „Obraz Boga Niewidzialnego” (Kol 1,15), „mający naturę (μορφῆ) Bożą” (Flp 2,6), „stał się człowiekiem podobnym do nas oprócz grzechu” (Rz 9,3); dokonał naszego zbawienia, a jako wywyższony Pan (κύριος) poprzez Ducha Świętego żyje w Kościele, który jest Jego ciałem i żyje dla Niego aż do drugiego przyjścia (paruzji), kiedy jako praprzyczyna (ἀρραρχή) naszego chwalebego zmartwychwstania odbędzie sąd powszechny. Procesu zbawczego, dokonanego przez Chrystusa, św. Paweł nie ujmuje jednak chronologicznie, ale przyczynowo, używając w tym celu precyzyjnie odpowiednich przyimków, które łą-

czy zwłaszcza z określeniem godnościowym „Pan”, częściej jednak z tytułem „Chrystus” (ok. 400 razy), względnie ze zwrotem „Nasz Pan Jezus Chrystus”. I tak „przez (διὰ) Chrystusa” wszystko się dokonało, On jest jedynym, autonomicznym Pośrednikiem w dziele stworzenia i zbawienia (1 Kor 8,6; 1,15–18a). Chrystus włącza nas w swoje dzieło zbawcze, co wyraża zwrot $\sigma\upsilon\nu$ Χριστῶ (razem z Chrystusem). To zjednoczenie z Chrystusem przeraża się w „bycie w Chrystusie” (ἐν Χριστῶ), obejmujące każdą sferę życia wiernych, łącznie z sakramentalną (w szczególności dotyczy chrztu i Eucharystii), tak że Chrystus żyje również w wiernych („Chrystus w nas”). W ten sposób pojęte życie w Chrystusie, ożywione przez Ducha Świętego, prowadzi do Boga. Taki był cel ziemskiego posłannictwa Jezusa, realizowany obecnie w Kościele Chrystusowym, który jest Jego Ciałem.

Refleksje końcowe

Z wprowadzenia do hymnu chrystologicznego o uniżeniu i wywyższeniu Chrystusa Kyriosa (Flp 2,6–11) wyraźnie wynika, że wszystko to, co Paweł pisze o Jezusie Chrystusie i o Jego dziele zbawczym — łącznie ze skutkami tego dzieła — jest równocześnie przekazem, który należy głęboko nosić w swoim sercu. Chrystusem po prostu trzeba żyć: „to niech przeniknie was, co też było w Jezusie Chrystusie” (τοῦτο φρονεῖτε ἐν ὑμῖν — to [wszystko] rozważcie w was — Flp 2,5). Hymn pokazuje „co było w Jezusie Chrystusie”: оголошение całkowite ze względu na nas i uniżenie (kenoza) ze śmiercią okrutną na krzyżu włącznie, dla naszego zbawienia. Tej ogromnej miłości trzeba się od Chrystusa uczyć, przyswajając ją sobie i obdarowywać nią innych.

Bibliografia (wybór)

- L. Cerfaux, *Le Christ dans la théologie de saint Paul*, Paris 1964.
 G. Eichholz, *Theologie des Paulus im Umriss*, Neukirchen 1972.
 J. Gnilka, *Neutestamentliche Theologie. Ein Überblick*, Würzburg 1989, s. 68–109.
 E. Käsemann, *Paulinische Perspektiven*, Tübingen 1972²
 O. Kuss, *Paulus*, Regensburg 1971.
 H. Langkammer, *Teologia św. Pawła*, Lublin 1993.
 A. Lindemann, *Paulus im ältesten Christentum*, Tübingen 1979.
 K. Romaniuk, *Soteriologia św. Pawła*, Warszawa 1983.
 H. Schlier, *Grundzüge einer paulinischen Theologie*, Freiburg im Br. 1978.
 J. Stępień, *Teologia św. Pawła*, Warszawa 1979.
 D.E.H. Whitley, *The Theology of St. Paul*, Oxford 1964.